

GLB-pilot Hoe? Zo!

BOEREN EXPERIMENTEREN MET MAATREGELN VOOR MEER NATUURWAARDE

Welke maatregelen op het gebied van milieu, klimaat en biodiversiteit kunnen boeren uitvoeren zodat die passen binnen hun bedrijfsvoering en tegelijk een bijdrage leveren aan vergroening van het landschap? Een groep Friese en Groninger agrariërs gaat op zoek naar antwoorden en doet daarom mee aan de gezamenlijke praktijkpilot 'Hoe? Zo!' van de agrarische collectieven Noordlike Fryske Wâlden, Groningen West en Midden Groningen. Doel is te anticiperen op het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) dat vanaf 2023 verandert. Drie boeren vertellen welke GLB-maatregelen ze uitvoeren, waarom ze dat doen en wat ze er van vinden.

Fietsers bij Den Andel vragen akkerbouwer Jan Wolthuis wel eens verbaasd wat voor mooi gewas hij teelt. Het is wel twee meter hoog en bloeit geel. “Het zit in een kruidenmengsel dat ik heb ingezaaid op in totaal zeven hectare land. Het is een rustgewas. Deze GLB-maatregel is een ‘sabbatical year’, oftewel groene braak”, legt Wolthuis uit. Samen met zijn broer heeft hij een akkerbouwbedrijf met 120 hectare land. Ze telen poot aardappelen, granen en suikerbieten. “We moeten op een iets andere wijze gaan boeren. De laatste tientallen jaren is er een te grote aanslag geweest op onze gronden. Dat past niet bij goed rentmeesterschap. Onze GLB-maatregel sabbatical year sluit hier naadloos op aan.” Veel akkerbouwers gebruiken tarwe als rustgewas. Maar deze teelt vraagt om schimmelbestrijding, terwijl Wolthuis juist toe wil naar een rustjaar zonder gebruik van chemische middelen.

DRIEDUBBELE WINST

Wolthuis heeft in 2018 voor het eerst land ingezaaid met een kruidenrijk mengsel. Dat levert volgens hem driedubbele winst op: rust voor de grond dat van belang is voor toekomstige opbrengst en bodemvruchtbaarheid, geen gewasbeschermingsmiddelen hetgeen goed is voor het milieu en het organischestofgehalte wordt ermee vergroot. Dat laatste is ook goed voor de bodemvruchtbaarheid en tevens goed voor het waterbergend vermogen van de grond. Daarnaast geeft het een enorme boost aan flora en fauna waarmee de maatregel tegemoet komt aan wensen van de maatschappij. “Er komen veel insecten op af en ook hazen en reeën.” Het kruidenmengsel bestaat uit verschillende groenbemesters. De wortels van het diverse gewas bereiken meerdere lagen in de grond. In het najaar wordt dit gewas geklepeld en gehakseld, waarna het op de grond blijft liggen. De akkerbouwer woelt het daarna onder. “Het geeft een goede bodemstructuur, mooi bewerkbaar.” Wat de praktijk nog moet uitwijzen is het effect ervan op de vervolgteelt, de pootaardappelen. Dit is het derde teeltjaar met het mengsel. “In 2019 hadden we meer opbrengst. Afgelopen voorjaar was droog, het is afwachten hoe de oogst nu zal zijn. Maar ik verwacht sowieso een positief effect.”

Deze vorm van groenbemesting, in het voorjaar zaaien zodat er flink wat biomassa ontstaat, is volgens hem beter dan de huidige vergroeningsregelingen waarbij pas in de herfst wordt ingezaaid en het gewas amper tijd krijgt om tot volle wasdom te komen. Wolthuis zou uiteindelijk wel toe willen naar vijf à tien procent van zijn areaal in sabbatical.

NIEUWSGIERIG

Melkveehouder Ron Iwema uit Rasquert doet aan slotenbeheer, randenbeheer en gebruikt een mengsel voor soortenrijk productiegas. “Waarom ik aan de pilot meedoe? Ik hoef niet zozeer voorop te lopen, maar ik ben wel nieuwsgierig naar de maatregelen. Je kunt nu vrijwillig meedoen en meedenken, dat doe ik graag. Er is voor mij geen financiële prikkel om deel te nemen. Ik krijg alleen een vergoeding voor gederfde inkomsten, ik verdien er dus niks aan”, zegt Iwema. Dit najaar gaat hij aan de slag met slotenbeheer. Om te voorkomen dat nutriënten uitspoelen naar het water wordt het maaisel binnen drie weken afgevoerd. “Het is een maatregel die volgens mij goed te doen is. Ik ga het riet mengen in de mest.” Bij randenbeheer mag een strook van drie meter langs de sloot niet bemest

worden en geldt er een uitgestelde maaidatum. “Ik heb de strook afgelopen 17 en 18 juni gemaaid. Na het maaien groeit het weer goed. Ik moest wel bij de loonwerker aangeven dat hij de strook niet mocht bemesten. Hij maakte er vijf à zes meter van, dat is dan wel weer jammer.” De wisselbouw noemt hij een dingetje. Onderdeel van zijn bedrijfsvoering is de verhuur van land aan de buurman voor de teelt van aardappelen. Dit betekent dat na twee of drie jaar zijn grasland wordt omgeploegd. “Dat gaat wel ten koste van het resultaat op de biodiversiteit op de lange termijn”, geeft hij eerlijk toe.

EFFECT OP BIODIVERSITEIT

Op 1,5 hectare land heeft Iwema vorig jaar een kruidenrijk mengsel gezaaid. Omdat er te weinig kruiden opkwamen, heeft hij oudejaarsdag dit land geploegd en afgelopen voorjaar opnieuw ingezaaid met dit keer een ander mengsel. Dat mengsel bestaat uit langzaam groeiend gras en een kruidenmix van rode en witte klaver, esparcette, rolklaver, karwij, cichorei, smalle weegbree en luzerne. Het perceel is niet bemest. In juli is dit soortenrijk productiegas gehakseld. “Onder niet gunstige weersomstandigheden. Het is in een grote bult gebracht. Daarna is er drijfmest op gekomen. Inmiddels gaat het hard met het nieuwe gewas.” Volgens Iwema is soortenrijk productiegas gemakkelijk inpasbaar in zijn bedrijfsvoering. Hij is ook benieuwd naar de heilzame werking van de kruiden op zijn koeien. “Misschien moet ik nog een perceel met kruiden inzaaien. En dan in de herfst om het beter op

te laten komen. Eigenlijk zou ik zes hectare kruidenrijk land in balen moeten zien te krijgen om veel effect op de gezondheid bij de koeien te hebben”, denkt hij hardop. “Een beetje experimenteren vind ik wel leuk. Ik ben ook heel benieuwd naar de ervaringen van andere deelnemers aan de GLB-pilot. Ik hoop dat we deze herfst bij elkaar kunnen komen.”

COULISSELANDSCHAP

Melkveehouder Jappie Hooisma uit Kootstertille voert verschillende GLB-maatregelen uit. Hij doet aan perceelsrandenbeheer, heeft een zogenaamd saladebuffet ingezaaid en onderhoudt een kleinschalig landschap. Dat laatste doet hij al meer dan 30 jaar. Zijn land ligt namelijk in het coulisselandschap. In de GLB-pilot heeft hij één perceel ingetekend voor het randenbeheer. Op nog eens ruim tien percelen doet Hooisma ook aan randenbeheer, maar die vallen buiten de pilot en hiervoor ontvangt hij dan ook geen vergoeding. Een strook van drie meter langs de elzensingels en boomwallen wordt niet bemest en later gemaaid. “Het is goed voor de biodiversiteit. Je ziet het effect vooral

in het voorjaar. Dan komen er veel bijen en vlinders af op de bloeiende bloemen en kruiden”, zegt Hooisma. Het is voor hem uit betrokkenheid een bewuste keuze om al jarenlang de natuur zijn gang te laten gaan op deze stroken. “Het is mooi meegenomen dat ik nu voor één perceel een vergoeding ontvang, want je hebt natuurlijk wel minder grasopbrengst.”

SALADEBUFFET

Op een perceel van drie hectare heeft hij vorig jaar een ‘saladebuffet’ ingezaaid. In dit zaaigoed zitten kruiden die dieper wortelen en dus ook beter tegen droogte kunnen. Toch vond Hooisma het vorig jaar niet direct een succes. Door te weinig regen kregen met name de smalle weegbree en minder smakelijke grassen de overhand. Zijn koeien lieten het liever liggen. Dit jaar zijn de weersomstandigheden beter en krijgen de verschillende kruiden meer kans om te groeien, ook omdat er niet is bemest. Er komen veel insecten op af. “Het schijnt goed voor de koeien te zijn. Dat moeten we nog afwachten. Maar natuurlijk is het altijd beter dan alleen Engels raaigras.” Dit perceel ligt op afstand, dus Hooisma heeft er weinig omkijken naar. Hij is benieuwd of hij er voldoende opbrengst vanaf haalt. “Meer natuurwaarde is mooi, maar het moet voor een boer ook rendabel zijn. Ik krijg er een vergoeding voor, maar de grasopbrengst op zo’n groot perceel moet voldoende zijn om ermee door te kunnen gaan.” De derde GLB-maatregel waar Hooisma mee werkt is kleinschaligheid. Iets wat onderdeel is van zijn bedrijfsvoering, dus hiervoor inschrijven was een formaliteit. Hij krijgt een vergoeding voor instandhouding van de schaal van het landschap. Het is nadeelcompensatie voor de extra werkzaamheden op zijn kleine percelen ten opzicht van grote herverkavelde stukken grasland. Daarmee zijn zijn kosten voor het onderhoud van de elzensingels en houtwallen echter nog niet gedekt. “De maatschappij wil het coulisselandschap graag behouden. Maar men moet zich ook realiseren dat we met acht keer een halve hectare land veel meer werk hebben dan met één perceel van vier hectare. Daar staat geen meerprijs voor de melk tegenover. Als we dit landschap in stand willen houden, mag daar wel een vergoeding tegenover staan.”

